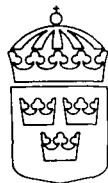

Försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU4

Kommission om det svenska kärnvapenprogrammet

1988/89
FöU4

Sammanfattning

I betänkandet behandlas en motion om tillsättande av en opartisk kommission för att klarlägga det svenska kärnvapenprogrammet mellan åren 1945 och 1972. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

Till betänkandet har fogats en reservation (c och vpk).

Motionen

I motion 1987/88:Fö705 av Gunnel Jonäng (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en opartisk kommission tillsätts för att klarlägga det svenska kärnvapenprogrammet mellan 1945 och 1972.

Motionären hänvisar till de artiklar om det svenska kärnvapenprogrammet som våren 1985 publicerades i tidskriften *Ny teknik* och erinrar om att hon med anledning av uppgifter i dessa artiklar begärde att en opartisk juristkommission skulle bringa klarhet i frågorna rörande den svenska forskningen och det svenska utvecklingsarbetet på kärnvapenområdet efter riksdagsbeslutet som uteslöt atomvapen som en möjlig väg för Sverige.

Motionären konstaterar att försvarsministern i stället för att tillsätta en oberoende kommission gav dåvarande rättschefen i försvarsdepartementet Olof Forssberg i uppdrag att redovisa det forsknings- och utredningsarbete om kärnvapen som har bedrivits inom försvarets forskningsanstalt (FOA) mot bakgrund av statsmakternas beslut. Resultatet av detta utredningsarbete redovisades i en rapport som framlades i april 1987 (*Svensk kärnvapenforskning 1945–1972*). Motionären anser att direktiven för denna utredning var mycket snävt formulerade och att regeringens ovilja att göra en opartisk utredning förstärkte misstankarna om att allt inte stod rätt till. Den färdiga utredningen framstår för motionären som en partsinlaga i vilken bl.a. vissa viktiga omständigheter utelämnats.

Den fråga som enligt motionären är allvarlig i detta sammanhang och som har räckvidd in i dagens samhälle är om riksdag och allmänhet fördes bakom ljuset och om politiker i regeringsställning förde sina egna regeringskamrater bakom ljuset. I artiklarna i tidskriften *Ny Teknik* hade lämnats uppgifter av innebörd att ett forsknings- och utvecklingsarbete med sikte på svensk kärnvapenanskaffning hade fortsatt att bedrivas även åren efter det att riksdagen beslutat om detta arbetes upphörande.

Utskottet har med anledning av detta motionsyrkande således att ta ställning till frågan om huruvida en oberoende kommission bör tillsättas för att granska uppgifter och påståenden i tidskriften Ny Teknik, enkannerligen frågan om huruvida riksdagen, delar av regeringen och allmänheten fördes bakom ljuset beträffande den svenska kärnvapenforskningen under efterkrigstiden fram till år 1972. Till grund för motionärens yrkande ligger hennes uppfattning att den utredning som faktiskt genomförts till följd av tidskriftsuppgifterna av dåvarande rättschefen Olof Forssberg på försvarsdepartementet utgör en partsinlaga och därför inte är tillfyllest.

Utskottet finner skäl att i detta sammanhang återge vad Olof Forssberg i sin rapport från april 1987 anför som sitt slutomdöme om de aktualiserade frågorna (s. 84):

Mitt slutomdöme om FOA:s kärnvapenforskning ställd i relation till statsmakternas beslut blir att den bedrevs i enlighet med regeringens föreskrifter, att regeringen var väl informerad om innehållet i forskningen och att den höll riksdagen underrättad om detta samt att riksdagens villkor för anslagsanvändningen iaktogs av regeringen vid utfärdandet av föreskrifter för forskningen. Dennas huvudmotiv var att skaffa sådan kunskap om kärnvapen som fordras för taktik och skydd mot dem. Ett viktigt bimotoiv fram till år 1968 var att bevara handlingsfriheten att tillverka egna kärnvapen. Riksdagen hade accepterat att forskningen även efter 1958 års beslut innehöll vissa konstruktionselement. Handlingsfrihetsmotivet försvagades med tiden genom att förutsättningarna gradvis ändrades, och det upphörde helt mot slutet av 1960-talet. Forskningen om kärnvapen inriktades därefter på att – mot bakgrund av det yttre hotet från och verkan av sådana vapen – skapa förutsättningar för skydd mot dem samt att ge kunskapsunderlag för Sveriges agerande i internationellt nedrustningsarbete.

Utskottet finner inga skäl att ifrågasätta denna eller andra i Olof Forssbergs rapport redovisade slutsatser, ej heller de undersökningar och resonemang som leder fram till dessa. Forssbergs utredning i detta ärende är, såvitt utskottet kan finna, stringent och objektiv och kan enligt utskottets mening inte klassas som en partsinlaga. I utredningen redovisas ett antal felaktigheter och uppenbara missförstånd i Ny Teknik-artiklarna. Något behov av att tillsätta en opartisk kommission för att ånyo granska tidskriftsuppgifterna kan enligt utskottets mening inte anses föreligga. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1987/88:Fö705.

Stockholm den 8 november 1988

På försvarsutskottets vägnar

Arne Andersson

Närvarande: Arne Andersson i Ljung (m), Roland Brännström (s), Åke Gustavsson (s), Ingvar Björk (s), Kerstin Ekman (fp), Björn Körlof (m), Barbro Evermo Palmerlund (s), Christer Skoog (s), Sven Lundberg (s), Ivar Virgin (m), Hans Lindblad (fp), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Paul Cizuk (mp), Karin Wegestål (s), Britt Bohlin (s), Sven-Olof Petersson (c) och Björn Samuelson (vpk).

Reservation

Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c), Sven-Olof Petersson (c) och Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets anförande som börjar på s. 2 med "Utskottet finner" och slutar med "därför avslås" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar för sin del att ett slutomdöme som det här ovan återgivna skulle ha haft full trovärdighet om det avgivits av en oberoende instans utan egna intressen i frågan. Syftet att bemöta och tillbakavisa ytterst allvarliga påståenden om att myndigheter och enskilda statsråd kringgått riksdagsbeslut på säkerhetspolitiskt utomordentligt känsliga områden kan inte anses tillfredsställande uppfyllt genom en utredning av en departements-tjänsteman. Utskottet anser därför i likhet med motionären att behovet av att en opartisk kommission tillsätts för att granska detta ärende kvarstår. Utskottet biträder uppfattningen att riksdagen bör begära att en sådan kommission tillsätts.

dels att utskottets hemställan på s. 2 bort ha följande lydelse:

att riksdagen, med bifall till motion 1987/88:Fö705, hos regeringen begär att en opartisk kommission tillsätts för att klarlägga det svenska kärnavapenprogrammet mellan 1945 och 1972.

